

Regionale Zorgnetwerken ADR

Regionaal Zorgnetwerk Antibioticaresistentie Noord-Holland West

REGIONAAL RISICOPROFIEL NOORD-HOLLAND WEST 2021

DEELRAPPORT ZORGINFECTIES

Regionale
Zorgnetwerken
Antibioticaresistentie
NH-FL

REGIONALE ZORGNETWERKEN ANTIBIOTICARESISTENTIE

ABR zorgnetwerken

Het ministerie van VWS startte in 2015 met het landelijke programma Antibioticaresistentie (ABR). Als onderdeel van dit programma zijn regionale zorgnetwerken gevormd. Het ABR zorgnetwerk Noord-Holland West is 1 van deze 10 zorgnetwerken en omvat de GGD-regio's Hollands Noorden, Kennemerland en Zaanstreek-Waterland.

Waarom dit deelrapport?

Zorginfecties zijn infecties die ontstaan tijdens of na verblijf of behandeling in een zorginstelling. Ze zijn vaak het gevolg van invasieve handelingen, zoals operaties of het gebruik van katheters, en vormen een indicator voor de kwaliteit van infectiepreventie in een instelling. De meeste voorkomende infecties zijn postoperatieve wondinfecties, urineweginfecties, sepsis/bacteriëmie en lage luchtweginfecties.

In dit deelrapport wordt beschreven welke informatie beschikbaar is over zorginfecties in het zorgnetwerk Noord-Holland West. Hoe vaak komen zorginfecties voor in ziekenhuizen en verpleeghuizen? Wat zijn de signalen en trends?

COLOFON

Dit is een uitgave van het regionale coördinatieteam van het ABR Zorgnetwerk Noord-Holland West, mei 2021.
Tekst: Mandy van den Brink, Henriëtte Dijkshoorn, Tamara Meerhoff.

Contact:
info@abrzorgnetwerknhfl.nl
www.abrzorgnetwerknhfl.nl

ZORGINFECTIES IN NOORD-HOLLAND WEST

SAMENVATTING

ALLEEN LANDELIJKE DATA

De meeste ziekenhuizen in Noord-Holland West namen in de periode 2015-2019 deel aan één of meerdere modules van PREZIES, het landelijke surveillancesysteem voor zorginfecties. Regionale cijfers over zorginfecties in ziekenhuizen zijn echter niet beschikbaar, omdat ieder ziekenhuis elk jaar zelf kiest aan welke module van PREZIES men meedoet en voor welke operaties wondinfecties worden geregistreerd. Tussen 2015-2018 daalde het aantal ziekenhuislocaties dat deelnam aan de prevalentietelling van PREZIES. In 2019 is de deelname licht toegenomen. Ook regionale cijfers over het vóórkomen van zorginfecties in verpleeghuizen zijn niet beschikbaar. Dit komt door het kleine aantal verpleeghuisorganisaties in Noord-Holland West dat deelneemt aan SNIV, het landelijke surveillancesysteem voor zorginfecties in verpleeghuizen.

5% ZIEKENHUISPATIËNTEN ZORGINFECTIE

In 2019 was de prevalentie van zorginfecties in Nederlandse ziekenhuizen 5,4%. Dit is een lichte toename ten opzichte van de voorgaande jaren. Postoperatieve wondinfecties kwamen het meest voor. Ook luchtweginfecties, sepsis en urineweginfecties komen vaak voor. Academische ziekenhuizen hebben vaker te maken met zorginfecties dan perifere ziekenhuizen.

2,5% VERPLEEGHUISBEWONERS ZORGINFECTIE

In 2013-2017 was de landelijke prevalentie van zorginfecties in verpleeghuizen gemiddeld 5%. Urineweginfecties en huidinfecties kwamen het meest voor. De prevalentie van urineweginfecties is licht gedaald. Het BRMO-dragerschap is juist toegenomen. Met name het ESBL-dragerschap steeg, van 0,6% in 2013 tot 1,4% in 2017.

ONTWIKKELINGEN LANDELIJKE SURVEILLANCE

Het RIVM is bezig met een herziening van PREZIES, onder andere door waar mogelijk de surveillance te automatiseren en nieuwe rapportagetools te ontwikkelen. Ook binnen SNIV wordt gekeken naar mogelijkheden om gegevens uit het elektronisch cliëntendossier voor de registratie te gebruiken. Dit zal de deelname door zorgorganisaties aan de surveillance vergemakkelijken.

AANBEVELINGEN

Stimuleer de deelname van zorgorganisaties uit Noord-Holland West aan surveillance. Het RCT gaat in gesprek met zorgorganisaties over wat zij nodig hebben om infectieziektedata aan te leveren voor de landelijke surveillance. Bijvoorbeeld het vergemakkelijken van de gegevensverzameling voor SNIV en gezamenlijk met het RIVM de semi-automatische surveillance voor PREZIES onder de aandacht brengen.

Zorginfecties

Zorginfecties zijn infecties die ontstaan tijdens of na verblijf of behandeling in een zorginstelling. Ze zijn vaak het gevolg van invasieve handelingen, zoals operaties en gebruik van katheters, en vormen een indicator voor de kwaliteit van infectiepreventie in een instelling. De meeste voorkomende infecties zijn postoperatieve wondinfecties, urineweginfecties, sepsis/bacteriëmie en lage luchtweginfecties. Zorginfecties leiden o.a. tot langere opnameduur van patiënten.¹

PREZIES

PREZIES (PREventie van ZIEkenhuisinfecties door Surveillance) is het landelijke surveillancenetwerk om zorginfecties in ziekenhuizen en zelfstandige behandelcentra in kaart te brengen. Deelnemers ontvangen een terugrapportage voor de eigen organisatie en landelijke spiegelinformatie. Zorginstellingen kunnen deelnemen aan 3 modules: Incidentieonderzoek Postoperatieve Wondinfecties (POWI), Incidentieonderzoek Lijnsepsis en Prevalentieonderzoek. In het Prevalentieonderzoek wordt 2 maal per jaar in 1 maand een meting gedaan van de prevalentie van infecties bij patiënten die op dat moment aanwezig zijn of worden behandeld, uitgezonderd van patiënten op de dagbehandeling, psychiatrie en (hemo)dialyse. In de incidentiemodule POWI registreert de zorginstelling POWI's. De zorginstelling kan kiezen welke operaties zij willen volgen. In de incidentiemodule lijnsepsis wordt de incidentie van sepsis bij het gebruik van centraal veneuze katheters vastgelegd.²

Herziening Prezies

Het RIVM is bezig met een herziening van PREZIES en heeft knelpunten in beeld gebracht. De belangrijkste knelpunten waren de surveillance is arbeidsintensief, de beoordeling is subjectief, de uitvraag is gedetailleerd en de gegevens leiden niet altijd tot actie. Het waar mogelijk automatiseren van de surveillance is één van de gekozen oplossingen. UMC Utrecht ontwikkelde een algoritme voor semi-automatische surveillance van POWI na orthopedische operaties, dat op grotere schaal zal worden geïmplementeerd. Daarbij wordt gebruikt gemaakt van informatie uit de elektronische patiëntendossiers. Ook is er een nieuwe rapportagetool ontwikkeld voor een snellere terugkoppeling naar deelnemende ziekenhuizen.⁸

ZIEKENHUIZEN**4 van de 5 ziekenhuizen uit de regio in 2019 deden mee aan prevalentiemodule**

In 2019 namen de Noordwest ziekenhuisgroep, het Rode Kruis Ziekenhuis, het Spaarne Gasthuis, het Dijklander Ziekenhuis en het Zaans Medisch Centrum deel aan de prevalentiemodule van PREZIES (zie tabel 1). In 2019 deden in heel Nederland 30 van de 69 ziekenhuisorganisaties mee aan de prevalentiemodule van PREZIES. Tussen 2015 en 2018 daalde landelijk het aantal ziekenhuislocaties dat deelnam aan de prevalentiemodule. In 2019 is de deelname weer toegenomen.

Het meest recente jaar met gepubliceerde gegevens over de modules POWI en lijnsepsis is 2018. Aan de module lijnsepsis deden in 2018 het Rode Kruis Ziekenhuis en het Spaarne Gasthuis mee. Postoperatieve wondinfecties werden in 2018 vastgelegd door de Noordwest ziekenhuisgroep, het Rode Kruis Ziekenhuis, het Spaarne Gasthuis, het Dijklander Ziekenhuis en het Zaans Medisch Centrum. In heel Nederland deden in 2018 73 ziekenhuizen mee aan de module POWI en 26 aan de module lijnsepsis (voorlopig cijfer).^{4,5}

Geen regionale cijfers beschikbaar

Regionale cijfers over zorginfecties kunnen niet worden berekend, omdat deelname aan PREZIES per jaar en per ziekenhuis varieert, net als de patiëntenpopulatie tussen ziekenhuizen. Als indicatie worden de landelijke cijfers gebruikt.³

Landelijk lichte stijging zorginfecties in ziekenhuizen

Landelijk was de prevalentie van zorginfecties in 2019 5,4%. Dit is een lichte toename ten opzichte van de voorgaande jaren. Bij de 22 ziekenhuizen die tussen 2015 en 2019 ieder jaar hebben deelgenomen is de stijging klein. De prevalentie van zorginfecties hangt samen met type ziekenhuis. In 2019 was de gemiddelde prevalentie van zorginfecties 4,5% in basisziekenhuizen, 5,7% in topklinische ziekenhuizen en 9,0% in universitair medische centra's (UMC's).

Postoperatieve wondinfecties hoogste prevalentie

De meest voorkomende zorginfecties zijn postoperatieve wondinfecties (1,9%), luchtweginfecties (1,1%), sepsis (1,1%) en urineweginfecties (0,8%). De prevalentie van postoperatieve wondinfecties daalde tussen 2014 en 2018, maar is in 2019 weer toegenomen. Ook de prevalentie van sepsis is gestegen in 2019. In 2019 gebruikte 33,1% van de patiënten in basisziekenhuizen, 33,4% van de patiënten in topklinische ziekenhuizen en 42,4% van de patiënten in UMC's antibiotica. De meest voorkomende zorggerelateerde infecties waarvoor antibiotica wordt gegeven zijn luchtweginfecties en postoperatieve wondinfecties.

TABEL 1: DEELNAME AAN PREZIES IN NH WEST VAN 2014-2019

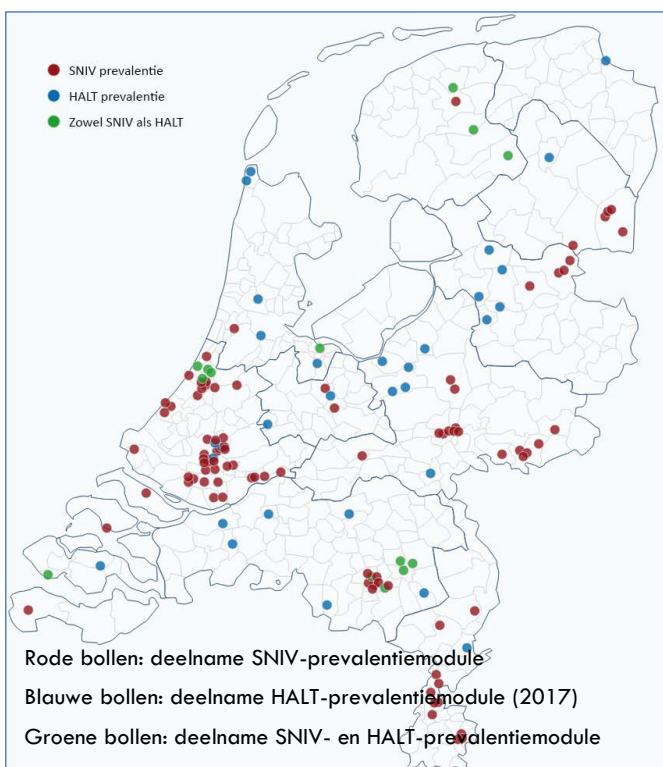
Ziekenhuis	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Prevalentiemodule¹						
Dijklander Ziekenhuis	x	x	x	x		x
Noordwest ziekenhuisgroep	x	x				
Rode Kruis Ziekenhuis	x	x	x	x	x	x
Spaarne Gasthuis	x	x		x	x	x
Zaans Medisch Centrum	x	x	x			x
Incidentiemodule lijnsepsis						
Noordwest ziekenhuisgroep, Alkmaar en Den Helder	x	x	x	x		nb
Rode Kruis Ziekenhuis	x	x	x	x	x	nb
Spaarne Gasthuis, Hoofddorp en Haarlem	x	x	x	x	x	nb
Zaans Medisch Centrum	x					
Incidentiemodule Postoperatieve wondinfecties						
Dijklander Ziekenhuis, Purmerend en Hoorn	x	x	x	x	x	nb
Noordwest ziekenhuisgroep, Alkmaar en Den Helder	x	x	x	x	x	nb
Rode Kruis Ziekenhuis	x	x	x	x	x	nb
Spaarne Gasthuis, locatie Haarlem		x				nb
Spaarne Gasthuis, locatie Hoofddorp	x	x	x	x	x	nb
Zaans Medisch Centrum	x	x	x	x	x	nb

¹in de rapportage over de prevalentiemodule zijn geen afzonderlijke ziekenhuislocaties vermeld

nb: nog niet beschikbaar

Bronnen: www.rivm.nl/documenten/prezies-referentiecijfers-po-tm-2019; www.rivm.nl/documenten/referentiecijfers-powi-2018; www.rivm.nl/documenten/prezies-referentiecijfers-lijnsepsis-2019

FIGUUR 1: DEELNAME AAN SNIV-PREVALENTIEMODULE DOOR VERPLEEGHUISLOCATIES IN NEDERLAND 2013-2017

Bron: RIVM, Referentiecijfers 2013-2017: Prevalentieonderzoek verpleeghuizen SNIV - versie juli 2019, www.rivm.nl/sniv

FIGUUR 2: DEELNAME AAN SNIV-INCIDENTIEMODULE DOOR VERPLEEGHUISLOCATIES IN NEDERLAND 2015-2019

Bron: RIVM, Referentiecijfers 2015-2019: Incidentiemodule verpleeghuizen SNIV, www.rivm.nl/sniv

SNIV

Het Surveillance Netwerk Infectieziekten Verpleeghuizen (SNIV) is in 2009 gestart om landelijk inzicht te krijgen in het vóórkomen van infectieziekten in verpleeghuizen. In de prevalentie-module wordt 1 à 2 keer per jaar vastgelegd hoeveel cliënten een (zorg)infectie hebben en wat het antibioticagebruik is. De volgende zorginfecties worden geregistreerd: sepsis/bacteriëmie, lage luchtweginfectie, urineweginfectie, gastro-intestinale infectie en bacteriële conjunctivitis en in 2017 huidinfecties. Huisen die meedoen aan de incidentie-module registreren wekelijks het aantal ziektegevallen door infecties. Deelname aan SNIV is vrijwillig.⁶

HALT-studie

In 2017 hebben een aantal verpleeghuizen deelgenomen aan een prevalentiestudie van de European Center for Disease Prevention and Control naar infectieziekten en antibioticagebruik, de HALT-studie (Healthcare Associated infections in Long-Term care facilities). Het ging om een steekproef van 47 verpleeghuizen in Nederland. Data van deze HALT-studie zijn meegenomen in de referentiecijfers van SNIV.⁷

VERPLEEGHUIZEN**4 verpleeghuislocaties uit regio deden prevalentie-meting**

In de periode 2013-2017 deden in Noord-Holland West 4 verpleeghuislocaties mee aan de prevalentie-module van SNIV en/of HALT. Verder deed 1 verpleeghuislocatie tussen 2015 en 2019 mee aan de incidentie-module. In heel Nederland ging het bij de prevalentie-module om 66 deelnemende verpleeghuisorganisaties met 93 verpleeghuizen. Aan de incidentie-module deden landelijk 44 verpleeghuislocaties mee (zie figuur 1 en 2). Elke deelnemer aan SNIV ontvangt een terugrapportage voor de eigen organisatie en landelijke spiegelinformatie.^{7,9} Het aantal deelnemende locaties is te klein om een regionaal cijfer te kunnen berekenen.

2,5% verpleeghuisbewoners in Nederland heeft zorginfectie

In 2013-2017 was de gemiddelde prevalentie van cliënten met een of meer zorginfecties in verpleeghuizen in Nederland 2,5% (95% BI: 2,3-2,6%), variërend van 2,1% tot 2,8% per jaar. Urineweginfecties (2017: 1,7%) en huidinfecties (2017: 1,2%) kwamen het meest voor. De prevalentie van urineweginfecties is licht gedaald, van 2,0% in 2013 naar 1,3% in 2017. Er is een stijging van BRMO-dragerschap van 0,7% in 2013 tot 2,0% in 2017. Deze stijging wordt verklaard door de stijging van ESBL-dragerschap van 0,6% in 2013 tot 1,4% in 2017.⁷

Revalidatieafdelingen vaakst te maken met zorginfecties

Zorginfecties komen minder vaak onder bewoners jonger dan 60 jaar (1,4%) dan onder bewoners van 80 jaar of ouder (2,5%). Revalidatieafdelingen (4,8%) hebben het vaakst te maken met zorginfecties. Ook bij de afdelingen somatiek (2,6%) komen zorginfecties vaker voor dan bij de afdelingen psychogeriatric (2,1%). Er is geen significant verschil in zorginfecties tussen bewoners met een meerpersoonskamer en bewoners met een eenpersoonskamer.⁷

Dataverzameling SNIV

Om de gegevensverzameling binnen SNIV te vergemakkelijken is integratie in de bestaande elektronische cliëntendossiers wenselijk, met de mogelijkheid om overzichten te genereren die de instelling zelf kan gebruiken. Vanuit SNIV wil men daarbij samenwerken met het landelijke Leren van Data project, waarin ook Amsterdam UMC (UNO-VUMC), Nivel en Verenso participeren.¹⁰

BRONNEN

1. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Zorginfecties; definities. Bilthoven: RIVM, 2019. <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/zorginfecties/cijfers-context/huidige-situatie#node-prevalentie-zorginfecties-ziekenhuizen>
2. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. PREZIES. Bilthoven: RIVM, 2021. <https://www.rivm.nl/prezies>
3. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Referentiecijfers 2015 t/m 2019: Prevalentieonderzoek zorginfecties ziekenhuizen; PREZIES. Bilthoven: RIVM, 2020.
4. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Referentiecijfers 2014-2018: Postoperatieve Wondinfecties; PREZIES. Bilthoven: RIVM, 2019.
5. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Referentiecijfers 2014 t/m 2018: Lijnsepsis; PREZIES. Bilthoven: RIVM, 2019.
6. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. SNIV. Bilthoven: RIVM, 2020. <https://www.rivm.nl/sniv>
7. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Referentiecijfers 2013-2017: Prevalentieonderzoek verpleeghuizen, SNIV. Bilthoven: RIVM, 2019.
8. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. PREZIES. Webinar PREZIES 2021. Bilthoven: RIVM, 2021. <https://www.rivm.nl/prezies>
9. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Referentiecijfers 2015-2019: Incidentiemodule, SNIV. Bilthoven: RIVM, 2020.
10. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Nieuwsbrief SNIV, Jaargang 12, Editie 4e kwartaal 2020. Bilthoven: RIVM, 2021.